

ASPECTE DIN LUPTA CLASEI MUNCITOARE DIN SIBIU ȘI ÎMPREJURIMI, ÎN ANII 1917—1924

de EUGEN și ELENA ONU

Orașul Sibiu are vechi tradiții de luptă revoluționară. Apariția și dezvoltarea proletariatului — clasa cea mai înaintată a societății — a ridicat pe o treaptă superioară lupta revoluționară a maselor populare. Primele începuturi ale organizării clasei muncitoare sibiene le găsim încă din deceniul al șaptelea al secolului al XIX-lea. La Sibiu, ca și în principalele centre industriale din Transilvania, au fost create între 1868—1870 organizații muncitorești de clasă, filiale ale „Asociației generale a muncitorilor” asociație care s-a găsit la început sub influența lassalleanismului¹. Sub influența ideilor marxiste iau naștere în aceeași perioadă primele asociații profesionale muncitorești bazate pe principiul luptei de clasă².

În cadrul prigoanei antimuncitorești dezlănțuite de reacțiunea internațională după înfrângerea Comunei din Paris, autoritățile burghezo-moșieresti din Ungaria au dizolvat filialele „Asociației generale a muncitorilor” din Transilvania, între care și filiala din Sibiu a acestei asociații³.

Muncitorii sibieni nu au renunțat la organizare. Sub paravanul desfășurării unei activități cultural-artistice elementele înaintate continuă să mențină trează conștiința de clasă a muncitorilor. Printre asociațiile cu caracter „cultural” ce iau ființă și acționează către sfârșitul secolului trecut la Sibiu este și asociația „artistică” a tipografilor⁴.

Infruntând teroarea regimului burghezo-moșieresc din Ungaria, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea mase tot mai largi de muncitori iau contact și aderă la ideile socialismului științific. În 1890, ca urmare a creșterii numerice a proletariatului și a creșterii conștiinței sale de clasă pentru sine, a fost creat Partidul Social-Democrat din Ungaria, care s-a afiliat Internaționalei a II-a. Deși la conducerea acestui partid predominau elementele reformiste și oportuniste care promovează linia antimarxistă a creării în cadrul Partidului Social-Democrat din Ungaria

¹ *Lecții în ajutorul celor care studiază Istoria P.M.R.*, București, Editura Politică 1960, p. 25.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 26.

⁴ Muzeul Bruckenthal din Sibiu posedă steagul formației artistice „Typografia” pe care se află, în ținte metalice, numele fondatorilor ei ; nr. inv. provizoriu 31.

a unor secții „naționale“, — ceea ce slăbea unitatea de acțiune a proletariatului din Ungaria — totuși crearea unui partid al clasei muncitoare a reprezentat un pas înainte și pentru organizarea proletariatului din Transilvania. Organizarea proletariatului din Transilvania în organizații politice (cluburi, cercuri de studii socialiste) și profesionale (asociații profesionale, sindicate) a luat în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea un avânt sporit. Printre asociațiile profesionale reactivitate care cunosc o activitate mai dezvoltată se numără, la sfârșitul secolului al XIX-lea și asociația profesională a muncitorilor tipografi din Sibiu¹.

La începutul secolului al XX-lea organizarea muncitorilor sibieni ia un avânt tot mai mare. În același timp se răspindește și mai mult în rîndul muncitorimii literatura marxistă. Scrierile difuzate în limba română și în alte limbi (maghiară, germană) contribuie la creșterea conștiinței de clasă a proletariatului sibian, la întărirea solidarității sale, la manifestarea sa tot mai hotărîtă în luptă². În manifestările de clasă ale muncitorimii sibiene se împletesc tot mai mult revendicările de ordin economic cu cele de ordin politic. În perioada avîntului revoluționar care se desfășoară într-o serie de țări, între care și Austro-Ungaria, sub influența revoluției ruse din 1905—1907 și la Sibiu se înregistrează o creștere a luptei proletariatului din localitate pentru revendicări economice și politice. Astfel, la 13 iulie 1906 are loc în Sibiu o puternică grevă generală, iar în 1907 sindicatele muncitorești din oraș au organizat o demonstrație politică pentru drept de vot universal. Merită, de asemenea, a fi relevat faptul că un membru al organizației social-democrate din Sibiu a făcut parte din delegația secției române a P.S.D. din Ungaria care a participat la lucrările conferinței sindicale din România ce a avut loc la București în august 1906.

Războiul imperialist a atins puternic și orașul Sibiu, ascuțind pe plan local contradicțiile sistemului capitalist.

Ca și în întreaga Transilvanie, anii războiului au adus și aici o mărire a prețurilor, o înflorire a speculei. Față de prețul de dinainte de război, prețul unui kilogram de mălai a crescut de 17—18 ori, o găină s-a scumpit de 16—17 ori, prețul încălțăminteii a crescut de 10 ori, iar al unui costum de haine de 7—8 ori³. Creșterea neconținută a prețurilor a fost însoțită de scăderea vertiginoasă a salariilor muncitorilor. Față de anul 1916, în 1920 salariile atingeau abia o treime din costul hranei strict necesare⁴. Datorită războiului și a cheltuielilor cerute de purtarea acestuia, impozitele se măriseră, apăsînd și ele pe spinarea maselor. Inflația, pagubele suferite de război, dezorganizarea politică și economică

¹ Muzeul Bruckenthal Sibiu posedă registrul de procese-verbale ale „Asociației muncitorilor tipografi” din Sibiu, din perioada 1899—1912; nr. inv. provizoriu 48.

² Un exemplar al lucrării lui Karl Marx *Muncă și capital* în limba maghiară, tipărit în anul 1906, care a circulat în rîndurile muncitorimii sibiene, se păstrează în Muzeul Bruckenthal Sibiu, nr. inv. provizoriu 20.

³ Clara Cușnir-Mihailovici, *Despre situația revoluționară din România în perioada anilor 1918—1920*, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 22—24.

⁴ *Ibidem*, p. 24.

din această vreme au contribuit și ele la creșterea spiritului revoluționar al maselor.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a mobilizat și mai mult masele populare în lupta lor împotriva orînduirii capitaliste, radicalizîndu-le.

În condițiile înfrîngerii armatelor austro-ungare pe front și a puternicei influențe a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, imperiul habsburgic se destramă, datorită luptei popoarelor înrobite de el. Izbucesc puternice mișcări revoluționare cu caracter burghezo-democratic la Praga (28 octombrie 1918)¹, la Budapesta (în noaptea de 31 octombrie spre 1 noiembrie 1918)², la Viena. O asemenea mișcare se desfășoară în tot cursul lunii noiembrie 1918 și în Transilvania.

Datorită activității grupurilor comuniste, a aripii de stînga a partidului social-democrat, precum și a elementelor revoluționare din rîndul foștilor prizonieri transilvăneni, reînțorși din Rusia — unde mulți dintre ei luptaseră pentru revoluție — armata austro-ungară se destramă. În numeroase orașe și sate din Transilvania se constituie sfaturi („soviete”) de muncitori, țărani și soldați, care adeseori iau în propriile mîini puterea locală, iar în unele locuri (Benat, Munții Apuseni etc.) instaurează republici democratice.

În fața pericolului pe care-l reprezenta mișcarea maselor largi de oameni ai muncii (romini, maghiari, germani etc.) din Transilvania burgheză și moșierimea, indiferent de naționalitate, se unește în lupta pentru menținerea „ordinii”. Consiliile naționale și gărzile naționale romîne, maghiare sau săsești organizate de către burghezia și moșierimea diferitelor naționalități se unesc de multe ori în politica de reprimare a mișcărilor de masă. Scopul acestor gărzi naționale este clar exprimat de un membru al sfatului militar român din Sibiu, (sfat aflat sub influența Partidului Național-Romîn din Transilvania). Acesta arată că gărzile naționale au ca misiune „canalizarea bolșevismului de pe fronturile de bătaie și a nemulțumirilor de tot felul de acasă”³.

Reprezentanții claselor exploatatoare din Transilvania care mai înainte, sfidînd năzuința maselor populare din Transilvania pentru unire cu România, se opuseseră acestei uniri, s-au văzut obligați să-și caute ocrotirea intereselor lor de clasă în cadrul regimului burghezo-moșieresc din România.

Sub presiunea luptelor revoluționare a maselor din Transilvania care năzuiau sincer spre o unire cu România în cadrul unei republici democratice, are loc la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, unirea Transilvaniei cu România.

¹ I. Clapoșel, *Revoluția din 1918 și unirea Ardealului cu România*. Editura revistei „Societatea de mîinc”, Cluj, 1926, p. 57.

² *Ibidem*, p. 51.

³ V. Liveanu, 1918. *Din istoria luptelor revoluționare din România*, Editura Politică, București, 1960, pp. 513—514.

Această unire s-a făcut în cadrul regatului român. Pentru a înșela masele, pentru a le da iluzia unor reforme democratice în viitorul stat, declarația de la Alba Iulia prevedea, printre altele, dreptul de vot universal (de la 21 de ani în sus), libertatea presei, a organizării și întrunirii, reformă agrară, legiferarea unor drepturi pentru muncitori. Dar aceste prevederi nu au căpătat putere de lege. Chiar declarația specifică că reformele urmau să se înlăptuiască în viitor, prin votul Adunării Constituante a României „întregite“¹ (care nu le-a mai dezbătut sau le-a înlăptuit — ca în cazul reformei agrare — în mod trunchiat, apărând interesele burghezo-moșierimii).

La înșelarea maselor și-au dat concursul și liderii reformiști social-democrați din Transilvania (Flueraș, Jumanca ș.a.). Astfel la consfătuirea conducătorilor partidului național-român și partidului social-democrat din 30 noiembrie 1918, în care s-a elaborat proiectul declarației, Flueraș s-a declarat mulțumit de colaborarea cu partidul național „deoarece — afirma el — am văzut că vom căpăta unele drepturi, ori *cel puțin că le avem pe hîrtie*“ (subl. ns. E. E. Onu)¹. ũ

După unire liderii social-democrați îndemneau muncitorimea din Transilvania la pasivitate, căutînd s-o convingă că lupta ei nu mai are nici un rost, țelul principal, unirea, fiind realizat. De acum — spuneau ei — muncitorii trebuie să aștepte reformele pe care le va înlăptui Adunarea Constituantă.

Atitudinea trădătoare a conducătorilor social-democrați s-a vădit, din plin, și cu prilejul adunării muncitorilor sibieni din decembrie 1918 în care s-au pus bazele secțiunii partidului social-democrat din oraș³. În frunte cu Jumanca ei au elogiât, cu această ocazie unirea Transilvaniei cu regatul hohenzollernilor și au arătat că partidul social-democrat trebuie să lupte pentru îmbunătățirea vieții clasei muncitoare „de la tribuna parlamentară — și numai de acolo“⁴ — (subl. ns. E. E. Onu), negînd astfel necesitatea demonstrațiilor, luptelor greviste și a insurecției armate în mișcarea muncitorească.

* * *

La sfîrșitul războiului, Sibiul făcea parte din orașele transilvănene în care, din punct de vedere al componenței clasei muncitoare, preponderența o avea muncitorimea din mica industrie (ca și la Oradea, Cluj, Tg. Mureș, Turda, Lugoj etc.). După o statistică incompletă din anul 1912 existau aici: o fabrică de textile, o fabrică de brînzeturi, una de mezeluri, una de pielărie, o fabrică de bere și cîte una de lumînări și

¹ V. Livcanu, *op. cit.*, pp. 564—565.

² *Ibidem*, p. 567.

³ După destrămarea imperiului austro-ungar secția romînă a Partidului Social-Democrat din Ungaria s-a transformat în partid de sine stătător.

⁴ „Adevărul“, organ al Partidului Social-Democrat din Ardeal și Banat, anul XIV, nr. 50 din 16/29 decembrie 1918, p. 3.

săpun¹. În anul 1919 în Sibiu funcționa și o fabrică de mașini agricole („Weiss și Glotz“)². În ce privește industria metalurgică ea va dobîndi un loc de seamă în economia orașului (ca număr de fabrici și număr de muncitori) abia spre sfîrșitul perioadei de avînt revoluționar și la începutul celei de stabilizare relativă și vremelnică a capitalismului (1922—1923). În perioada de care ne ocupăm aripa cea mai înaintată din punct de vedere politic a muncitorimii din Sibiu o constituiau tipografiile și ceferiștii (primii dintre ei, după cum am văzut, cu vechi tradiții de organizare). Dar nici tipografiile din Sibiu, nici atelierele C.F.R. nu erau prea mari.

În concluzie, în Sibiul anilor 1917—1920 nu exista încă un proletariat de mare industrie, suficient de dezvoltat, concentrarea muncitorilor — factor hotărîtor în ceea ce privește formarea unei conștiințe de clasă superioare — era încă slabă.

În asemenea orașe la conducerea mișcării muncitorești ajungeau, în genere, elemente din mica industrie. Acestea erau de obicei oscilante, fără o concepție ideologică bine încheată, supuse ușor influențelor reformiste. Influența lor va fi tot mai mult îngrădită, însă, o dată cu dezvoltarea industriei mari capitaliste și a proletariatului modern, de fabrică. Conducerea reformistă a Partidului Social-Democrat din Ardeal și Banat (care din anul 1918 își avea sediul la Sibiu) nu a putut stăvili însă avîntul mișcării muncitorești din oraș; la Sibiu, ca de altfel în întreaga țară, crește rolul aripii de stînga social-democrate în mobilizarea proletariatului la lupte economice și politice, contra dispozițiilor liderilor reformiști care cereau o activitate „legală“, strict parlamentară. Elementele de stînga activau în cadrul sindicatelor și în mijlocul masei de membri ai partidului social-democrat. În Sibiu existau sindicate ale muncitorilor din îmbrăcăminte-textile-pielărie, ale muncitorilor în fier-metal-chimie, ale lucrătorilor grafici, ale angajaților de la tramvaiele electrice, o uniune locală a muncitorilor ceferiști etc.

Prin activitatea lor, elementele de stînga au mobilizat muncitorimea sibiană (la masa membrilor partidului social-democrat și la cea a sindicatelor s-a alăturat în luptă și marea majoritate a muncitorilor fără de partid sau nesindicalizați încă) la acțiuni energice în tot cursul perioadei de avînt revoluționar. Asemenea acțiuni s-au desfășurat ca o manifestare de solidaritate cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și Revoluția Socialistă din Ungaria. De asemenea, muncitorimea din Sibiu lupta pentru creșterea nivelului de trai, pentru drepturi politice. Datorită maturizării revoluționare crescînde a Sibiului muncitoresc, revendicările economice se împletesc tot mai mult cu cele politice.

Activitatea elementelor de stînga din mișcarea muncitorească se va întări și mai mult prin formarea, în decembrie 1918, a unor grupuri comuniste în Transilvania (autoritățile militare din Sibiu semnalau și aici existența unor „grupuri bolșevice“ avînd legături cu Tg. Mureș și cu

¹ „Renașterea romînă“, anul I, 1919, nr. 10 din 18/31 ian. 1919, p. 1.

² „Adevărul“, anul XV, 1919, nr. 3, 20 ianuarie, p. 3.

alte orașe din Transilvania)¹, care se vor constitui la începutul lui 1919 într-o federație.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut un puternic răsunet și în Sibiu².

Prin activitatea grupurilor comuniste, prin sosirea prizonierilor reînțorși din Rusia, pătrunși de spirit combativ, situația revoluționară existentă, ca urmare a anilor de război, s-a transformat în noiembrie 1918 și în Sibiu și împrejurimi, ca în întreaga Transilvanie, în acțiuni revoluționare directe. La Sibiu mișcarea a izbucnit la 2 noiembrie. Ea a început în mijlocul soldaților din regimentele 23 honvezi și 82 secuiesc, care-i degradează pe ofițeri, atacă primăria și poliția și pun mâna pe depozitul de arme din oraș. În locul rozetei imperiale soldații își prind panglici roșii sau tricolore³. La acțiunile lor se alătură masele populare civile ale orașului Sibiu. Mișcarea revoluționară din Sibiu a unit clasa muncitoare, indiferent de naționalitate.

Sînt eliberați deținuții din închisoarea garnizoanei și prizonierii ruși care erau internați în lagăr la Sibiu. Descriind aceste acțiuni „Telegraful român“ scrie: „cîteva mii de ruși... cîntînd «Marsilieza» au plecat spre gară împreună cu soldați de-ai noștri“⁴.

Păstrîndu-și armele, soldații au plecat spre casele lor aprinzînd și acolo focul revoluției.

Acțiuni asemănătoare au avut loc în acele zile și la Săliște, lingă Sibiu. Acolo foștii soldați care trec înarmați spre casele lor i-au degradat pe ofițeri, dînd astfel semnalul răscoalei⁵.

În fața puternicei lupte a maselor, fruntașii politici burghezi romîni, maghiari și sași din Sibiu s-au unit încă din primele zile ale mișcării într-un sfat unic, în care conclucrau împotriva aspirațiilor populare.

La Sibiu și în împrejurimi se constituie, ca și în întreaga Transilvanie, consilii și gărzi naționale⁶, „creații“ ale burghezo-moșierimii transilvănene în politica de reprimare a mișcării revoluționare din noiembrie 1918.

La Săliște Comitetul național al cercului Săliște a fost întemeiat în 8 noiembrie 1918, iar garda națională a depus jurămint la 26 octombrie 1918⁷.

Consiliul Național Român din Sibiu, spre a lipsi masele locale de mijloace materiale de luptă, preia din mîinile Comandamentului austriac, care nu mai dispunea de trupe, depozitele militare ce nu fuseseră încă

¹ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 693.

² *Ibidem*, pp. 426 și 439; cf. și *Din istoria Transilvaniei*, Editura Academiei R.P.R., București, 1961, vol. II, p. 339.

³ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 482.

⁴ L. Banyai, *Ecourile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Transilvania în Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România*, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 133.

⁵ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 485.

⁶ I. Clopoșel, *op. cit.*, pp. 61 și 68.

⁷ *Ibidem*.

devastate de populație¹. El își asumă sarcina de a le păzi, prin intermediul gărzilor naționale care-i stăteau la dispoziție.

Mișcarea revoluționară se extinde însă tot mai mult. Ea a cuprins și masele țărănești din jurul orașului, care erau dornice să obțină pământ și libertate².

Unirea Transilvaniei cu România în cadrul regimului burghezo-moșieresc, al regatului român nu a adus cu sine rezolvarea revendicărilor economice și politice ale maselor populare.

Trupele române care au intrat în Sibiu au avut misiunea de a pedepsi „cu toată severitatea orice încercare de a provoca dezordine, de a săvârși acte de violență și nesupunere...”³. Această politică reacționară este demascată într-un apel lansat de grupul comunist român din Transilvania către soldații români unde li se arată acestora. „...Vă trimit în Transilvania ca să săvârșiți munca de călăi în contra fraților voștri, care abia au aruncat jugul și lanțurile grele ale boierilor și ciocoilor... pentru ca să le luați înapoi pământurile și fabricile spre folosul boierilor, ciocoilor și capitaliștilor români”⁴. În încheiere apelul îi chema pe soldați să se solidarizeze cu lupta maselor din Transilvania.

După război, crunta mizerie în care trăiau masele, haosul economic și financiar care domnea, tendința claselor exploatatoare de a trece întreaga povară a redresării economice, de pe urma pagubelor suferite în războiul imperialist, pe spinarea maselor muncitoare, au dus la înrăutățirea tot mai accentuată a situației materiale a oamenilor muncii.

Pătrunderea masivă a capitalului străin (anglo-american, francez etc.) ca și a celui din vechea Românie au dus, de asemenea, la înăsprirea exploatării proletariatului din Transilvania prin munca căruia se căuta obținerea de profituri sporite.

Deși Consiliul Dirigent a fost nevoit, sub presiunea muncitorimii, să hotărască la 21 mai 1919 introducerea zilei de lucru de 8 ore în Ardeal și Banat⁵, această hotărâre nu a fost respectată de proprietarii de fabrici și ateliere, muncitorii continuând să lucreze 12—14 și chiar 16 ore pe zi.

În ceea ce privește drepturile politice ale proletariatului transilvănean, cucerite în luptele din anul 1918, acestea au fost desființate prin ordonanțele Comandamentului trupelor române din Transilvania din ianuarie 1919, interzicându-se în fapt întrunirile și ședințele organizațiilor muncitorești (pentru ținerea adunărilor politice era necesară o autorizație specială) și instaurându-se cenzura presei⁶. O mare parte a frunțașilor mișcării muncitorești din Transilvania au fost închiși⁷. Aceste măsuri represive nu au putut stăvili avântul de luptă al maselor populare.

¹ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 485.

² Proclamația Marelui stat-major român cu ocazia intrării trupelor române în Transilvania (vezi I. Clopoșel, *op. cit.*, pp. 109—110).

³ *Documente din Istria P.C.R. 1917—1922, vol. I., E.S.P.L.P., București, 1953, op. 119—120.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ „Adevărul”, an. XV (1919), nr. 19 (25 mai), p. 4.

⁶ I. Clopoșel, *op. cit.*, pp. 109—110.

⁷ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 626.

Anii 1919, 1920 și 1921 stau mărturie a continuării avântului revoluționar al clasei muncitoare care a culminat la 8 mai 1921 cu crearea Partidului Comunist din România.

În anul 1919 luptele de clasă ale muncitorimii din țara noastră pășesc într-un stadiu nou, superior, în ceea ce privește amploarea și organizarea lor.

După relatări oficiale, în acest an au avut loc în țara noastră peste 250 de greve. În lupta sa, proletariatul împletește tot mai strâns revendicările economice cu cele politice.

Și la Sibiu izbucnesc o serie de greve. Astfel, în cursul lunii ianuarie, are loc o grevă a tipografilor din localitate¹ și o alta a muncitorilor de la fabrica de mașini agricole „Weiss și Glotz“. Muncitorii ceruseră o majorare de salariu de 60 fileri pe oră. În urma respingerii de către patroni a revendicării, ei au declarat grevă (la 14 ianuarie 1919). Acțiunea muncitorilor de la fabrica „Weiss și Glotz“ s-a soldat cu victoria lor, obținând majorarea salariului pe care o ceruseră².

Creșterea conștiinței de clasă a proletariatului s-a manifestat și în amploarea tot mai mare pe care a luat-o mișcarea de organizare a unor noi sindicate, sau de mărire a rîndurilor celor existente. Comparînd numărul sindicatelor existente în Sibiu în 1918 cu o evidență apărută în ziarul „Adevărul“ din 20 aprilie 1919 și cu alte informații din acest an se remarcă apariția în această perioadă a noi sindicate în Sibiu. De pildă, s-a înființat sindicatul muncitorilor din industria alimentară (înglobînd lucrătorii brutari și măcelari), un sindicat al lucrătorilor în lemn, unul al hornarilor³ și unul al lucrătorilor frizeri⁴.

Un proces caracteristic mișcării sindicale din această perioadă este cel al transformării unor sindicate înglobînd muncitori din ramuri industriale înrudite, în organizații sindicale ce cuprind muncitori dintr-o singură ramură. Astfel în locul sindicatului muncitorilor din îmbrăcăminte-textile-pielărie din Sibiu s-au format sindicatele lucrătorilor croitori și al muncitorilor în postav pe de-o parte, și cel al lucrătorilor pantofari și muncitorilor în piele pe de altă parte⁵.

Odată cu mărirea numărului sindicatelor și întărirea celor existente se impune tot mai mult tendința de unificare a mișcării sindicale în uniuni centralizate care, grupînd sindicatele din aceeași ramură din diferite localități, să contribuie la unitatea lor de acțiune în luptă, la creșterea solidarității clasei muncitoare. Aceste tendințe reprezentau renunțarea muncitorilor la vechile principii de organizare trade-unionistă și trecerea lor, sub influența aripei de stînga social-democrată, a grupurilor comuniste, spre organizarea în sindicate după principiile leniniste ale constituirii sindicatelor unice în cadrul aceleiași întreprinderi sau ramuri de producție.

¹ V. Liveanu, *op. cit.*, p. 630.

² „Adevărul“, an XV (1919), nr. 14 (20 aprilie) p. 3.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, nr. 22 (15 iunie) p. 4.

⁵ *Ibidem*, vezi și numerele următoare.

În Transilvania problema centralizării mișcării sindicale s-a pus pe două planuri. Mai întâi, crearea de uniuni sindicale care să cuprindă organizațiile sindicale din Ardeal și Banat, iar apoi — unificarea organizatorică a sindicatelor de aici cu cele din vechea Romînie.

În tot cursul anului 1919 se creează uniuni sindicale în majoritatea ramurilor de producție industrială care centralizează, în bună parte, mișcarea sindicală din Transilvania.

La conferința partidului social-democrat și a sindicatelor din Ardeal și Banat, care a avut loc în zilele de 10—11 mai 1919 în orașul Sibiu, au fost reprezentate 71 de organizații cu 142 de delegați. Problema principală care s-a discutat a fost desăvîrșirea centralizării mișcării sindicale pe întreaga Transilvanie și alegerea unei comisii generale sindicale care urma să-și aibă sediul în Sibiu. S-a ales și comisia generală provizorie a sindicatelor din Transilvania. Sub presiunea elementelor de stînga și a masei de sindicalisti, conferința a trasat mișcării sindicale din Transilvania și țeluri imediate de ordin politic (lupta pentru recîstigare a drepturilor politice răpîte de oficialitățile burghezo-moșierești romîne după unire : libertatea de întrunire, de presă etc.)¹.

După conferință s-a intensificat acțiunea de constituire a unor noi uniuni. Astfel, încă în cursul conferinței s-a creat Uniunea lucrătorilor în fier și metal din Ardeal, Banat și părțile ungurene ; Uniunea lucrătorilor în lemn și Uniunea muncitorilor intelectuali (funcționarilor).

La 27 iulie, tot în cadrul unei conferințe ținute la Sibiu, muncitorii ceferiști din Transilvania pun bazele „Uniunii C.F.R. din Ardeal și Banat”². Începînd cu luna octombrie această uniune va avea și un oficios în limbile romînă și maghiară („Ceferistul ardelean” — „Erdely vasutas”)³.

Unirea organizatorică a întregii mișcări sindicale din Transilvania a fost hotărîtă tot la Sibiu în cadrul unei conferințe a partidului social-democrat (7—8 septembrie 1919)⁴.

Paralel cu centralizarea sindicală din Transilvania se simțea necesitatea unirii organizatorice a mișcării sindicale de aici cu cea din vechea Romînie. Primul pas l-au făcut muncitorii tipografi. La Congresul ținut la Sibiu între 8—9 iunie 1919 s-au pus bazele Uniunii tipografilor din întreaga țară (cu sediul în acest oraș) și s-a hotărît și tipărirea unui ziar al acestei uniuni în limbile romînă, maghiară și germană⁵.

Întărirea organizatorică a mișcării sindicale, prin centralizarea ei, ca și activitatea tot mai susținută a grupurilor comuniste în mijlocul sindicatelor, a dus la creșterea, în a doua jumătate a anului 1919 a luptei oamenilor muncii.

¹ „Adevărul”, an. XV (1919), nr. 11 (17.30 martie), p. 2.

² „Tribuna Socialistă”, an XV (1919), nr. 30 (30 august), p. 2.

³ *Ibidem*, nr. 52 (19 octombrie), p. 2.

⁴ *Ibidem*, nr. 41 (11 sept.) p. 1.

⁵ „Adevărul”, an. XV (1919), nr. 23 (22 iunie), p. 1.

Astfel, în septembrie 1919 au loc greve ale chelnerilor și ale frizezilor din Sibiu¹. În cursul lunii noiembrie a aceluiași an se desfășoară o puternică grevă a muncitorilor tipografi din localitate care a durat trei săptămâni.

În decembrie 1919, cu prilejul comemorării unui an de la luptele din piața Teatrului Național, au loc la București și în alte orașe ale țării mari greve și demonstrații. Cu această ocazie în Sibiu izbucnește o grevă a muncitorilor ceferiști.

În perioada aceasta uniunile sindicale desfășoară o amplă acțiune de atragere a muncitorilor în sindicate. Ziarul „Typograph“ (organul Uniunii tipografilor din România) îi chema, în septembrie 1919, în numele muncitorilor tipografi din Sibiu pe toți muncitorii la luptă pentru întărirea sindicatelor, iar ziarul „Ceferistul din Ardeal“, care apărea la Sibiu, chema în octombrie 1919 pe muncitorii ceferiști să se înscrie cu toții în sindicat.

Formele de luptă ale muncitorimii sibiene în această etapă nu s-au mărginit numai la acțiuni greviste. Deși, așa cum anunță ziarul „Adevărul“, în 20 aprilie 1919, Consiliul dirigent (din care făceau parte și social-democrații Flueraș și Jumanca) interzisesese orice manifestații și demonstrații de 1 mai, sub motivul că țara ar trece prin condiții grele², în această zi muncitorii din Sibiu s-au întrunit în două săli din oraș. În drum spre sălile de întrunire, ei au mers în grupuri, purtând pe piept insigne roșii. O parte dintre ei au fost arestați de poliție. La protestul hotărât al muncitorilor, autoritățile au fost nevoite să elibereze în aceeași zi pe cei arestați.

Printre problemele dezbătute cu ocazia celor două întruniri ținute la 1 mai 1919 a fost subliniată de către mulți vorbitori necesitatea luptei pentru introducerea zilei de muncă de 8 ore³.

O altă formă de luptă a muncitorimii sibiene, în această perioadă, se manifestă prin acțiunile acesteia de a impune patronilor contracte colective de muncă care să-i asigure condiții mai bune de lucru și retribuție. Astfel, lucrătorii fabricii de mezeluri înaintează patronului, la sfârșitul lunii iulie 1919, un asemenea contract, în care, printre alte revendicări, se cerea și mărirea salariului⁴.

În fața luptei tot mai hotărâte a maselor, proprietarii de ateliere și întreprinderi se organizează și ei în uniuni și „sindicate“, în vederea adoptării unor forme și mijloace repressive comune și a salvării profiturilor lor. În martie 1919, la Sibiu, se pun bazele unui sindicat al industriașilor și comercianților din localitate⁵, iar în iunie, cu ocazia unui congres ținut la Sibiu, industriașii din Transilvania creează o uniune⁶.

¹ „Tribuna Socialistă“, an. XV, 1919, nr. 41 (11 septembrie), p. 2.

² „Adevărul“, an. XV (1919), nr. 14 (20 aprilie), p. 1.

³ *Ibidem*, nr. 29 (27 iulie), p. 6.

⁴ „Adevărul“.

⁵ „Patria“, an. I (1919), nr. 30 (21 martie), p. 3.

⁶ „Le Moniteur de Transylvanie“, an. I (1919), nr. 24 (25 iunie).

Departate de a stăvili avîntul maselor, aceste măsuri demonstrează teama burgheziei în fața acestui avînt și încercările ei de a găsi noi metode cu ajutorul cărora să-și mențină pozițiile.

În fața încercărilor burgheziei și statului de a pune stavilă luptei muncitorimii, de a o menține fără drepturi politice în condiții subjugătoare de muncă, cu o salarizare de mizerie, se impune o solidaritate tot mai strînsă a proletariatului în luptă. Social-democrații reformiști făcînd jocul claselor exploatoare ignorau faptul că, după unire, lipsa unității organizatorice a muncitorimii din Transilvania și vechea Romînie aducea prejudicii mișcării muncitorești.

Deși necesitatea acestei unități a fost subliniată sub presiunea elementelor de stînga, încă la Congresul al X-lea al Partidului Social-Democrat din Ardeal și Banat, ținut la Sibiu între 6—7 ianuarie 1919¹, conducerea politică a muncitorimii a continuat să rămînă dezmembrată. Afilierea la Partidul Socialist din Romînia se va face abia la congresul din august 1920².

Cu toate că a fost făcută în condițiile unei conduceri reformiste, această unificare a constituit un pas înainte pe calea făuririi unității de acțiune a întregii muncitorimi din țara noastră.

Un fapt care trebuie subliniat este că, încă din anul 1919, începuse, peste capul conducătorilor social-democrați de dreapta, un proces de creare a unui front comun de luptă a muncitorimii din întreaga țară. În adunarea generală a secției din Sibiu a partidului social-democrat, ținută la 16 februarie 1919, elementele de stînga, a căror influență crescuse simțitor, au propus și s-a adoptat renunțarea la organizarea muncitorimii pe naționalități. În mod demonstrativ, în fruntea noului comitet a fost ales un muncitor de origine germană³.

Încadrată, de asemenea, în curentul general de sprijinire a presei socialiste, masa membrilor secțiunii Partidului Social-Democrat din Sibiu organizează în tot decursul anului 1919 serbări cîmpenești și serate pentru strîngerea de fonduri destinate acestei presei⁴. Liderii social-democrați încearcă în această perioadă, cu tot mai multă insistență, să atragă zierele muncitorimii pe drumul reformismului și al oportunismului. Împotriva acestei politici luptă cea mai mare parte a masei proletariatului în frunte cu grupurile comuniste. Membrii acestor grupuri erau uniți și prin ura lor împotriva exploatorilor, prin devotamentul lor față de revoluție, dar nu erau încă suficient clarificați din punct de vedere ideologic, nu-și însușiseră încă profund strategia și tactica revoluționară, căile de înlăptuire a revoluției.

¹ În legătură cu dezbaterile Congresului vezi „Adevărul”, an. XV (1919), nr. 2 (13/26 ianuarie), p. 1 și nr. 4 (20 ian./2 febr.), p. 1.

² Clara Cușnir-Mihailovici, *op. cit.*, p. 108.

³ „Adevărul”, an. XV (1919), nr. 6 (10/23 febr.), p. 4.

⁴ *Ibidem*, nr. 7 (17 febr./2 martie), p. 6, și „Tribuna Socialistă”, an. XV (1919), nr. 36 (24 august), p. 2 și nr. 41 din 4 septembrie 1919, p. 3.

Cu toate șovăirile și dibuirile lor, membrii grupurilor comuniste au fost însă de la bun început cei mai dârji apărători ai intereselor muncitorimii și maselor populare.

Procesul clarificării lor ideologice s-a desfășurat neconținut. În această privință un rol important l-a avut crearea Partidului Comunist din România.

În focul luptelor din perioada avântului revoluționar, grupurile comuniste au desfășurat o puternică activitate de educare a maselor muncitoare în spirit revoluționar. În acest scop se răspîdea în rîndurile muncitorilor învățătura marxist-leninistă. Grupurile comuniste desfășurau o bogată activitate și în rîndurile tineretului muncitor. Datorită prigoanei dezlănțuite de autorități împotriva mișcării muncitorești, în general, și a grupurilor comuniste îndeosebi, această activitate a îmbrăcat de multe ori forme cultural-sportive sub masca cărora se desfășura acțiunea de educare marxist-leninistă a tineretului.

La Sibiu, în cadrul organizației sportive I.S.C. (International Sport Club) și al C.S.M.S.-ului (Club Sportiv Muncitoresc Sibiu) — și îndeosebi în secția de turism a acestuia — se făcea o intensă educație revoluționară a tineretului. Excursiile organizate erau un bun prilej de cunoaștere, de discutare a problemelor ideologice. Cu această ocazie se făceau cunoscute cuceririle Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, luptele proletariatului din țara noastră, se cîntau cîntece revoluționare¹.

La începutul anului 1920 muncitorii tipografi din Sibiu — alături de cei din întreaga țară au participat la acțiunea cunoscută sub numele de „cenzura roșie“. Exprimîndu-și atașamentul față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și totodată indignarea față de acțiunile de defăimare a revoluției ruse și față de pregătirea intervenției împotriva puterii sovietice, tipografii au refuzat să mai culeagă articole instigînd împotriva statului sovietic².

Această acțiune a tipografilor s-a împletit cu lupta lor de zi cu zi împotriva exploatării patronale. Constituirea în februarie 1920 a unui cartel al proprietarilor de tipografii, al directorilor de ziare și proprietarilor de stabilimente grafice³, cu scopul de a reprimă cu hotărîre lupta muncitorilor tipografi nu a putut stăvili „teroarea sindicatelor culegătorilor tipografi“ — cum definește lupta lucrătorilor grafici ziarul „Patria“⁴.

¹ La Muzeul Bruckenthal Sibiu se află o serie de fotografii reprezentînd echipa de fotbal și secția de turism a C.S.M.S.-ului din anii 1919—1920 (nr. inventar provizoriu 141, 178). Tot aici se află fotografii cu membrii I.C.C.-ului (anii 1919—1920 și 1922 — nr. inv. provizoriu 139, 24). Pe una din aceste fotografii membrii echipei de fotbal poartă pe maiouri steaua roșie.

² „Patria“, an. II, (1920), nr. 41 (26 februarie), p. 1. Referindu-se la această inițiativă protestatară ziarul „Patria“ din Sibiu scria: „De cîtva timp s-a înregistrat o nenorocită tendință a lucrătorilor tipografi de a refuza culesul unor articole... al căror conținut nu convine modului lor de a aprecia evenimentele la ordinea zilei“.

³ „Patria“, an. II (1920), nr. 29 (23 febr.), p. 3.

⁴ *Ibidem*.

În primele luni ale anului 1920 își intensifică lupta și muncitorimea de la alte întreprinderi sibiene. Astfel, la începutul lunii martie muncitorii din atelierele de tramvaie declară grevă pentru că direcția concediase patru muncitori. Greviștii declară că nu vor relua lucrul pînă ce tovarășii lor nu vor fi reprimiți¹.

¹ La 11 aprilie 1920 a avut loc o întâlnire a muncitorimii sibiene, în care s-a cerut îmbunătățirea nivelului lor de trai, protestîndu-se împotriva scumpetei. S-a cerut totodată și autonomia Casei cercuale, căreia în urma unirii statul burghezo-moșieresc român îi răpise acest drept.

Cu ocazia alegerilor din 1920, la Sibiu candidatul partidului socialist a obținut un număr considerabil de voturi (4 446 din 8 899)².

În același timp mișcarea muncitorească sibiană ține legătura cu mișcarea muncitorească din celelalte centre ale Transilvaniei și mai ales cu cea din Cluj. Un articol al ziarului „Patria” dă informații despre difuzarea de cărți ideologice interzise de cenzură în mijlocul muncitorimii sibiene. Aceste materiale au fost obținute din Cluj prin intermediul redacției ziarului „Tribuna socialistă”, ca o consecință a legăturilor dintre mișcarea muncitorească din cele două orașe³.

Punctul culminant atins de mișcarea muncitorească din România în anul 1920 îl constituie greva generală din octombrie 1920.

Greva generală a cuprins întreaga țară. Programul ei conținea revendicări atât de ordin economic cît și politic. Muncitorii cereau: a) respectarea dreptului de asociație și recunoașterea delegațiilor și consiliilor muncitorești; b) retragerea armatei din fabrici, uzine și ateliere; c) interzicerea pentru direcțiile din întreprinderile statului de a se amesteca în organizarea muncitorilor; d) reintegrarea în servicii a lucrătorilor concediați sau suspendați; e) desființarea stării de asediu și a cenzurii; f) suspendarea legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă și înlocuirea ei cu altă lege care să respecte drepturile muncitorimii; g) redarea autonomiei Caselor cercuale din Ardeal și Banat și modificarea legii asigurărilor din Vechiul Regat pe baza principiului autonomiei⁴.

În Transilvania greva a fost puternică în Valea Jiului, Brașov și Cluj, aici muncitorii au declarat greve demonstrative în urma cărora au obținut succese. La grevă au participat și numeroși muncitori din Sibiu.

Deși liderii reformiști au interzis orice manifestație a muncitorimii în timpul grevei, cerîndu-le greviștilor să stea „liniștiți” acasă, în multe orașe ale țării, printre care și Sibiul, au avut loc manifestații de stradă. Ziarul „Telegraful Român” ne informează că în timpul grevei generale

¹ „Patria”, nr. 47 (din 4 martie), p. 3.

² În posesia Muzeului Bruckenthal Sibiu se află o fotografie reprezentînd un aspect de la mitingul organizat în Sibiu cu ocazia campaniei electorale din 1920 (nr. inv. provizoriu 134).

³ „Patria”, an. II (1920) nr. 19 din 30 ianuarie, p. 2.

⁴ *Documente din istoria P.C.R. 1917-1922*, pp. 226-227.

în Sibiu a avut loc o grevă demonstrativă a muncitorilor din mai multe fabrici și uzine și o manifestație de stradă¹.

Greva generală a fost înfrântă. Conducătorii social-democrați de dreapta au trădat interesele muncitorimii în timpul grevei. Din cauza cîrdășiei acestora cu statul burghezo-moșieresc greva nu a fost o acțiune unitară, avînd în diferite regiuni ale țării o durată diferită.

După înfrîngerea grevei generale autoritățile trec la represiuni, urmînd un val de arestări. Mulți dintre muncitorii sibieni participanți la grevă au fost închiși la închisoarea Ocnele-Mari². Tot la Sibiu avem cazuri cînd muncitorii care au luat parte la grevă au fost dați afară din întreprinderi și lăsați fără lucru.

În anul 1920 ideea transformării partidului socialist în partid comunist și a afilierei la Internaționala a III-a Comunistă prinsese rădăcini tot mai adînci în mase. Ele iau parte din ce în ce mai intens la luptele politice. După greva generală din 1920 curentul în favoarea creării unui partid revoluționar de tip leninist cîștigă și mai mult teren, devenind o cerere a majorității proletariatului din România.

Pe această linie se înscrie și apelul delegaților breslelor și membrilor comitetelor Partidului Socialist din Transilvania, adunați în ședință la 12 februarie 1921, în care se cerea ca muncitorimea transilvăneană să se afilieze la Internaționala a III-a Comunistă³.

În aceste condiții s-a desfășurat la Iași în primele zile ale lunii martie 1921 o conferință a grupurilor comuniste; cu acest prilej s-a hotărît ca la congresul partidului socialist care urma să aibă loc, să se susțină cu tărie transformarea acestuia în partid comunist.

La lucrările Congresului deschis în ziua de 8 mai 1921 au participat delegați din toate colțurile țării printre care și delegați din Sibiu⁴, Alba Iulia, Tîrgu Mureș și alte orașe din Transilvania. La acest Congres s-a hotărît înființarea Partidului Comunist din România și afilierea lui la Internaționala a III-a Comunistă (pe baza celor 21 de puncte). Partidul de tip nou, creat acum, fiind călăuzit de teoria revoluționară marxist-leninistă s-a situat în fruntea luptei maselor populare pentru lichidarea orînduirii capitaliste. Partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din România a constituit, încă de la înființarea sa, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare din țara noastră.

¹ „Telegraful român”, an. LXVIII (1920), nr. 48 (15/28 oct.), p. 2. De asemenea Muzeul Bruckenthal Sibiu deține o fotografie înfățișînd o asemenea manifestație (nr. inv. prov. 181).

² Muzeul Bruckenthal Sibiu posedă o serie de obiecte confecționate de către participanții la greva generală din Sibiu, închiși la închisoarea Ocnele-Mari (nr. inv. prov.).

³ Clara Cușnir-Mihailovici, *op. cit.*, p. 109.

⁴ La Muzeul Bruckenthal din Sibiu există o tabacheră din lemn, lucrată de un participant din Sibiu la Congresul I al Partidului Comunist din România, în închisoarea de la Văcărești, unde a fost închis ca urmare a prigoanei dezlănțuite de guvernul burghezo-moșieresc împotriva delegaților care au votat crearea P.C.R. Pe această tabacheră sînt gravate nume ale unor participanți la Congres din București, Sibiu, Alba Iulia, Tîrgu Mureș, Arad, Brăila etc. deținuți și ei la Văcărești, nr. inv. prov. 148.

Arestarea delegaților care votaseră pentru crearea partidului comunist, înscenarea monstruosului proces din Dealul Spirii pentru „crimă și complot împotriva siguranței statului“ nu au putut opri partidul în mersul său înainte. „Crearea Partidului Comunist din România — scrie tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din România“¹. Social-democrații de dreapta și centristii, după pierderea poziției lor la Congresul din 8 mai 1921, au înjghebat în grabă un partid social-democrat, căutând să-l opună partidului comunist. Scindarea mișcării muncitorești prin aceste acțiuni trădătoare a înlesnit burgheziei exploatarea maselor de oameni ai muncii. Partidul Comunist din România și-a luat mărtașa și istorica sarcină de a reface unitatea politică și de luptă a clasei muncitoare. Încă din decembrie 1921 Partidul Comunist din România a propus social-democraților încheierea unui front unic muncitoresc. Aceștia au respins propunerea.

În vederea refacerii unității de acțiune a clasei muncitoare comunistii au luptat și pentru unitatea sindicală. Situându-se în fruntea maselor de muncitori, ei au determinat ținerea unor congrese sindicale în vederea refacerii unității. Primul dintre acestea a avut loc la Brașov, în octombrie 1921, iar al doilea la Sibiu în iunie 1922.

Ziarul „Typograph“, anunțând convocarea la Sibiu a Congresului sindicatelor din România, sublinia sarcina ce-i stătea în față: stabilirea unității de acțiune a clasei muncitoare.

La Congresul de la Sibiu s-au pus bazele unui centru sindical unic pe întreaga țară, unificându-se „Comisia centrală a sindicatelor“ cu „Consiliul general al sindicatelor“ (foruri sindicale înființate de către centristi și social-democrații de dreapta în perioada imediat următoare Congresului I al P.C.R., când, folosind teroarea dezlănțuită de regimul burghezo-moșieresc împotriva partidului comunist, ei au căutat să dezbine mișcarea sindicală).

La Congresul de la Sibiu s-a ales un Consiliu general al sindicatelor în care însă majoritatea o aveau centristii și social-democrații de dreapta.

După acest congres sindical, partidul a continuat să lupte pentru transformarea sindicatelor în organizații revoluționare de clasă, pentru revendicările imediate ale muncitorimii.

* * *

Încă din anul 1921 în România, ca și în celelalte țări capitaliste, au început să apară semnele unei stabilizări relative și vremelnice a capitalismului.

Puternicele lupte de clasă din perioada precedentă (1917—1921) se încheie, burghezia reușind să respingă ofensiva proletariatului. Aceasta datorită, în bună măsură, trădării conducătorilor social-democrați de

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvintări*, ed. a IV-a, p. 368.

dreapta și terorii dezlănțuite de burghezie și moșierime împotriva mișcării muncitorești și a partidului comunist abia înființat. Trebuie să avem de asemenea în vedere faptul că majoritatea frunțașilor comuniști fiind arestați încă din timpul lucrărilor Congresului I al P.C.R., în conducerea partidului s-au strecurat și unele elemente de dreapta, oportuniste care subminau lupta proletariatului. Acțiunile lor nu au putut însă opri partidul din drumul însușirii și aplicării tot mai consecvente a principiilor marxist-leniniste și nici nu au putut înăbuși lupta proletariatului din țara noastră.

În perioada stabilizării relative și vremelnice a capitalismului industria din România se dezvoltă (sporesc capitalurile investite, se mărește producția). Spre deosebire de anii antebelici, când numărul întreprinderilor mari și mijlocii din țara noastră era de-abia de 1 140, în 1924 ele se ridică la 4 830.

O creștere a numărului întreprinderilor în această perioadă se remarcă și în județele Tirnava Mică, Sibiu, Alba-de-Jos și Tirnava Mare care constituiau în acel timp așa-numita „regiune Sibiu“. După cum arată datele din „Buletinul muncii, cooperației și asigurărilor sociale“ pe noiembrie-decembrie 1924, numărul întreprinderilor din aceste județe se cifra în 1922 la 44. În decurs de numai doi ani (1922—1924) s-au înființat încă patru, cu un număr total de 1 731 de muncitori¹.

Un alt proces ce se produce în industria țării noastre în această perioadă este cel al măririi capacității de producție a întreprinderilor deja existente. Ca o consecință a acestui proces se mărește și numărul muncitorilor din aceste întreprinderi, ceea ce duce la concentrarea proletariatului. Astfel, în cele 44 de întreprinderi din județele regiunii Sibiu care existau în anul 1922, numărul muncitorilor a crescut în doi ani (pînă în 1924) de la 8 415 la 10 443 (deci cu 2 028 de muncitori)². Adăugînd la această cifră și numărul total al lucrătorilor din cele patru întreprinderi nou înființate rezultă că față de anul 1922, în 1924 proletariatul industrial a crescut în cele patru județe cu 3 759 de muncitori. Este fără îndoială o creștere importantă.

În ce privește orașul Sibiu, aici, în anii de început ai perioadei de stabilizare vremelnică și parțială a capitalismului, locul preponderent în industrie îl ocupă tot mai mult întreprinderile metalurgice (prin fabrici ca „Rieger“, „Benker și Jikeli“, „Fabritius“ etc)³. Dezvoltarea industriei metalurgice determină în Sibiu mărirea ponderii proletariatului din marea industrie, ceea ce contribuie, în mod hotărîtor, la creșterea conștiinței muncitorești de luptă în acest oraș. Este deosebit de semnificativ, în acest sens, faptul că începînd din anii 1923—1924, în fruntea luptei proletariatului sibian va sta întotdeauna muncitorimea întreprinderilor metalurgice.

¹ „Buletinul muncii, cooperației și asigurărilor sociale“, an. V (1924) nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 449.

² *Ibidem*.

³ „Socialismul“, an. XVIII (1923), nr. 45 (7 iunie), p. 2.

În urma refacerii parțiale a economiei țării, a dezvoltării industriei și restabilirii relative a finanțelor etc. nu mai exista în această perioadă acel complex de condiții obiective care să genereze o situație revoluționară. Datorită însă faptului că refacerea temporară a economiei țării a avut loc îndeosebi pe calea intensificării exploatării maselor, lupta clasei muncitoare, a maselor, avînd în frunte pe comuniști, a continuat și s-a întărit în acești ani.

În perioada stabilizării relative a capitalismului, în fața muncitorimii din țara noastră s-a pus sarcina luptei pentru păstrarea și apărarea cuceririlor obținute între 1917—1921 împotriva ofensivei patronale și a măsurilor regimului burghezo-moșieresc. Profitînd de noua situație din țară burghezia a încercat pe toate căile să răpească proletariatul cuceririle cîștigate de acesta prin lupte dirse.

Guvernarea liberală a lui Ion I. C. Brătianu, venit la putere în ianuarie 1922, a favorizat ofensiva patronală împotriva muncitorimii. Această ofensivă s-a desfășurat pe mai multe fronturi. În primul rînd, burghezia tindea spre o urcare continuă a prețurilor. Astfel, față de anul 1916, prețurile au crescut pînă la începutul anului 1922 de 16,5 ori, iar pînă în aprilie 1924 de 38.5 ori¹. Demascînd politica urcării prețurilor în această perioadă, *Manifestul Partidului Comunist din România* publicat în ziarul „Socialismul” din 5 iulie 1923 scria: „Urcarea nebunească a prețurilor este mijlocul sigur prin care tot salariatul este silit să muncească din răspuțeri, ba chiar mai mult decît înainte, primind în schimb mult mai puțin. Urcarea prețurilor, scumpețea fără seamăn sînt în realitate o scădere fără seamăn a salariului real și o mărire extraordinară a cîștigurilor capitaliste”².

Dar pe lîngă scăderea salariului real se observă în anii de stabilizare parțială și vremelnică a capitalismului și o scădere a celui nominal. După datele Secției social-economice din Internaționala Roșie a Sindicatelor, în această perioadă dintre toate țările capitaliste europene cel mai scăzut salariu îl aveau muncitorii din România. Mult mai mic decît cel antebelic, el nu acoperea decît 50⁰/₁₀ din suma necesară pentru minimum de existență³.

Ofensiva patronală se desfășoară și în ceea ce privește ziua de muncă. Ea este adesea de 14—16 ore, în special în provincie, deși formal era introdusă încă, din 1919, ziua de muncă de 8 ore (pentru Transilvania, așa după cum am văzut, de către Consiliul Dirigent la 21 mai 1919).

Pentru femeile și tinerii sub 18 ani ziua de lucru era și mai mare decît cea a bărbaților. Femeile erau întrebuintate în special în industria

¹ Grigore Chiriță, *Din luptele greviste conduse de partid în anii 1922—1923*, în „Studii” an. XIII (1960), nr. 3, p. 64.

² *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 57.

³ Vasile Hurmuz, *Situația materială a clasei muncitoare din România între anii 1923—1928 în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”*, 1955, iunie, p. 47.

textilă și alimentară. Media zilei lor de lucru era de 14—16 ore, pe când la bărbați era de 10—12 ore. În afară de aceasta la muncă egală cu bărbații primeau salariu mai mic. Munca lor era deci din diferite puncte de vedere convenabilă pentru patroni. La fel și cea a tinerilor sub 18 ani, pe care-i plăteau cu salariu de mizerie și care aveau de asemenea o zi de muncă mai lungă (căci erau obligați să curețe locul de muncă, să strângă uneltele, să ungă mașinile după orele de producție).

Împotriva tendinței de întrebuițare foarte frecventă a copiilor în producție, datorită rentabilității lor, muncitorii s-au ridicat în repetate rânduri. Astfel, cu ocazia discutării în 1923 a viitorului contract de muncă colectiv între patronii și lucrătorii brutari din Sibiu, delegații celor din urmă au cerut ca articolul 15 să prevadă: „În întreprinderile unde extensiunea muncii reclamă neapărat prezența de lucrători calificați nu se permite a se lucra numai cu ucenici, ci va trebui neapărat să fie în lucru și muncitorii calificați în proporția necesității”¹.

În cadrul luptelor sale proletariatul cerea, de asemenea, reprimirea la lucru a muncitorilor concediați. Pentru a-și asigura „condiții” în vederea înăsprii exploatării muncitorimii, patronii îi lăseau pe drumuri pe muncitorii cei mai conștienți, îndeosebi pe comuniști, care mobilizau masele la acțiuni împotriva politicii de asupraire crescândă a burgheziei.

În afară de aceasta patronii recurgeau de multe ori la lock-out închizând porțile fabricilor pentru a constrânge pe muncitori să accepte condițiile înrobitoare de lucru pe care ei le impuneau. În aceste acțiuni ale lor patronii se bazuiau pe marea armată de rezervă a șomerilor, pe care căutau să-i angajeze, în locul muncitorilor recent concediați, cu salarii mult mai mici. Dar datorită activității partidului, aceștia se solidarizează tot mai mult cu lupta muncitorimii angajate, refuzând să facă jocul burgheziei.

Șomajul, această plagă iremediabilă a capitalismului sporește în perioada stabilizării sale parțiale și vremelnice. O cauză a acestei creșteri se poate afla și în dezvoltarea mecanizării într-o serie de fabrici și uzine, unde patronii se pot lipsi de o parte din salariați.

În anul 1924 șomajul crescuse într-un mod atât de îngrijorător încât Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale e nevoit să întreprindă o anchetă asupra lipsei de lucru și a cauzelor ei².

În Sibiu în acest an, conform datelor publicate în „Buletinul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale” (noiembrie—decembrie 1924) numai în luna octombrie existau 243 de cereri de lucru³.

Ținând seama și de concedierile făcute într-o serie de întreprinderi din acest oraș (astfel numai la fabrica de amidon de aici au fost con-

¹ Muzeul Bruckenthal Sibiu, proces-verbal nr. 848/923 al Inspectoratului Regiunii Sibiu al Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale, încheiat cu ocazia dezbaterii stipulațiilor viitorului contract colectiv de muncă între patroni și lucrătorii brutari din Sibiu, nr. inv. prov. 183.

² „Buletinul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor sociale”, an. V (1924), nr. 11—12 (noiembrie—decembrie).

³ *Ibidem*, p. 458.

cediați cca. 90 de muncitori¹⁾ trebuie să admitem că numărul șomerilor din Sibiu era în anul 1924 apreciabil.

Ofensiva patronală a fost însoțită în acești ani de o serie de măsuri luate de statul burghezo-moșieresc, care de asemenea erau îndreptate împotriva muncitorimii, căutând să înăbușe lupta ei și să desființeze orice fel de drepturi. Constituția din anul 1923 prin legalizarea stării de asediu, a cenzurii și prin deschiderea posibilităților de militarizare a întreprinderilor²⁾ se înscrie pe linia prigoanei dezlănțuite împotriva mișcării muncitorești.

În apărarea intereselor clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii din țara noastră, în fruntea luptei lor împotriva intensificării exploatării capitaliste s-a ridicat Partidul Comunist din România. Încă de la Congresul al II-lea al partidului s-au stabilit linia tactică și sarcinile mișcării revoluționare în perioada stabilizării vremelnice și parțiale a capitalismului. S-a arătat astfel că în această perioadă în fața partidului și a mișcării muncitorești se pune problema luptei pentru apărarea cuceririlor obținute între anii 1917—1922 împotriva ofensivei patronale și a măsurilor regimului burghezo-moșieresc, pentru pregătirea clasei muncitoare în vederea unor noi bătălii.

În fața partidului se pune și sarcina luptei pentru păstrarea și adâncirea legăturilor cu masele. În acest sens la Congresul al II-lea s-a acordat o mare atenție muncii comuniștilor în sindicate, în vederea transformării lor în organizații revoluționare și a realizării unității mișcării sindicale³⁾.

Ca urmare a acestor indicații, influența partidului în rîndul maselor a crescut mult. Datorită acestui fapt valul mișcărilor greviste a crescut, cuprinzînd numeroase orașe din țară. În 1923 un muncitor grevist a stat în grevă în medie 17 zile (față de 11 zile în 1922)⁴⁾.

După „Buletinul Ministerului Muncii“, în perioada ianuarie—iunie 1923 au avut loc 291 de conflicte de muncă dintre care salariații au cîștigat 192⁵⁾.

La Sibiu are loc în mai 1923 o grevă a muncitorilor de la fabrica de piele și a celor de la fabrica de postav „Gromen și Herbert“⁶⁾. Scurt timp după această acțiune, la 29 mai, a izbucnit o altă grevă care a cuprins toate întreprinderile metalurgice din oraș („Teodor Zinck“, „Frații Fabritius“, „Benker și Jikeli“, „Andrei Rieger“, și „Ghieb“).

Cauzele declarării grevei generale a metalurgiștilor trebuie căutate în condițiile grele de trai și muncă ale muncitorilor din aceste fabrici. Nici în aceste întreprinderi nu era respectată ziua de lucru de 8 ore (pentru orele lucrate în plus muncitorii nu primeau spor supli-

¹⁾ „Buletinul Muncii, Cooperației și Asigurărilor sociale“, an. V (1924), nr. 11—12 (noiembrie—decembrie), p. 449.

²⁾ Grigore Chiriță, *op. cit.*, p. 67.

³⁾ *Ibidem*, p. 69.

⁴⁾ *Ibidem*, p. 80.

⁵⁾ *Documente din istoria P.C.R. 1923—1928*, vol. II, pp. 131—133.

⁶⁾ „Socialismul“, an. XVIII (1923), nr. 36 (6 aprilie), p. 3.

mentar la salariu), concediile erau neplătite, salariile foarte scăzute. Repetatele cereri ale lucrătorilor de a li se urca salariile în raport cu creșterea scumpetei au rămas fără de răspuns din partea patronilor. Mai mult chiar, aceștia au încercat să introducă lucrul în acord, cău-tînd astfel să obțină noi profituri din munca muncitorilor. Această încercare — ca și refuzul patronilor de a mări salariile — au fost cauzele imediate care au dus la declararea grevei.

Greva generală a metalurgiștilor sibieni s-a desfășurat în același timp cu grevele generale ale metalurgiștilor din Brașov și Tîrgu Mureș. Cu lupta greviștilor din cele trei orașe s-au solidarizat și muncitorii din alte întreprinderi din diferite centre ale țării. În manifestul adresat de către secretariatul regional din vechea Romînie al Uniunii muncitorilor în fier-metal-chimie tuturor muncitorilor se spune în legătură cu grevele metalurgiștilor din Sibiu, Brașov și Tîrgu Mureș: „... lupta lor e lupta voastră. Nu primiți să vă faceți călăii fraților voștri înlocuindu-i în lucru. Dați-le tot sprijinul vostru moral și în special asigurați-le pîinea copiilor și familiilor lor“¹.

Solidaritatea muncitorimii din întreaga țară era cu atît mai necesară cu cît patronii în cauză din cele trei orașe se uniseră în acțiunile lor de înăbușire a grevei. Prin intermediul Uniunii fabricanților metalurgiști din Ardeal, ei au hotărît să impună greviștilor un contract colectiv, același pentru toate întreprinderile în grevă, prin care să se introducă lucrul în acord și să nu fie sporite salariile².

Totodată se încearcă spargerea unității greviștilor. Astfel, la fabrica „Teodor Zinck“ din Sibiu patronii au promis muncitorilor care au continuat să lucreze (puțini la număr) că li se acordă, începînd cu data de 29 mai, un spor de salariu de 20% și un spor de scumpete de 10%³. Cunoscînd rigiditatea contractului colectiv hotărît de patroni, în privința sporirii salariului muncitorilor, apărea evident caracterul temporar al acestor avantaje, izvorîte din calculele patronilor legate de înfrîngerea grevei. Manevrele patronilor au fost însă dejucate. Astfel la fabrica „Benker și Jikeli“ doar doi muncitori au rămas la lucru, iar la fabrica „Rieger“ nici unul, toți cei 405 muncitori ai fabricii continuînd greva⁴.

Nici arestările efectuate, nici schingiuirea și maltratarea celor închiși (care erau bătuti cu pumnul, cu biciul, călcați în picioare)⁵ nu au reușit să înfrîngă voința de luptă a greviștilor.

În cele din urmă patronii, în fața dîrzeniei muncitorilor, au fost nevoiți să ducă tratative. Ele au început la 2 iulie. Greviștii din Sibiu, Brașov și Tîrgu Mureș s-au prezentat la aceste tratative uniți, formulînd aceleași revendicări: ziua de lucru de 8 ore, concediu anual plătit, mă-

¹ *Documente din istoria P.C.R. 1923—1928*, vol. II, pp. 62—63.

² Grigore Chiriță, *op. cit.*, p. 76.

³ „Socialismul“, an XVIII (1923), nr. 45 (7 iunie), p. 2.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, nr. 50 (24 iunie), p. 3.

rirea salariilor, plata orelor suplimentare cu 50% peste salariul de bază etc.¹.

Patronii refuzînd să satisfacă cererile greviștilor, aceștia au continuat lupta. În luna august greva a luat sfîrșit. După mai bine de două luni de luptă patronii au reușit, pînă la urmă, pe baza legii Trancu-Iași de reglementare a conflictelor colective de muncă și a deciziei Tribunalului, să-și impună condițiile.

Deși înfrîntă, greva muncitorilor metalurgiști din Sibiu constituie o pagină de seamă din lupta proletariatului din acest oraș și din întreaga țară în perioada stabilizării parțiale și vremelnice a capitalismului. Prin amploarea și durata sa, prin dîrzenia manifestată de greviști în fața acțiunilor represive și de subminare ale patronilor și autorităților, prin realizarea unui front comun de luptă cu grevele generale ale muncitorilor metalurgiști din Brașov și Tirgu Mureș ce s-au desfășurat în același timp, ea a avut un larg ecou în mijlocul clasei muncitoare din țara noastră.

Pe plan local, greva metalurgiștilor a contribuit la creșterea spiritului revoluționar al muncitorilor și din alte ramuri industriale.

Urmînd exemplul metalurgiștilor au declarat din nou grevă și muncitorii fabricii de postav „Gromen și Herbert“. Ei au obținut un spor de salariu de 20% (plătibil de la 1 aprilie) și reprimirea muncitorilor concediați. Totodată s-a stabilit ca salariile să fie revizuite din trei în trei luni în raport cu scumpetea².

În același timp au intrat în luptă împotriva patronilor și muncitorii tîmplari din Sibiu. Ei au reușit să impună acestora un contract colectiv de muncă (pe durata 1 mai 1923 pînă în aprilie 1924), în care, sub presiunea muncitorilor, au intrat o serie de prevederi cum ar fi: 1) ziua de muncă de 8 ore; 2) 20% spor de salariu (plătibil retroactiv de la 1 mai); 3) 8 zile concediu plătit pe an; 4) de 1 mai nu se va lucra; 5) în fiecare lună o comisie mixtă formată din reprezentanți ai muncitorilor și patronilor va ridica salariile în raport cu creșterea scumpetei³. În urma victoriilor obținute sindicatul muncitorilor din lemn de la Sibiu a trimis delegați la fabrica de cherestea „Foresta“, din Tălmăciu spre a stabili contacte cu muncitorii de acolo, în vederea unui schimb de experiență revoluționar și întăririi solidarității în viitoarele lupte⁴.

La 1 noiembrie 1923 izbucnește la Sibiu o altă grevă. a lucrătorilor pantofari. Cauza acestei greve a fost refuzul patronilor de a încheia contract colectiv. Spre a preîntîmpina încercările patronilor de lichidare a acestei greve cu ajutorul spărgătorilor, ziarul „Socialismul“ publică în numărul său din 8 noiembrie un anunț „Lucrătorii pantofari din București sînt invitați a nu pleca la Sibiu“⁵.

¹ Grigore Chiriță, *op. cit.*, p. 76.

² „Socialismul“, an. XVIII (1923), nr. 50 (24 iunie), p. 3.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, nr. 89 (8 noiembrie), p. 4.

Același ziar în numărul său din 23 decembrie 1923, făcînd o analiză a cauzelor conflictelor de muncă din prima jumătate a anului 1923, valabilă și pentru perioada următoare, stabilește că cele mai multe dintre aceste conflicte au avut la bază respingerea de către patron a cererilor muncitorilor privind sporirea salariilor, reducerea orelor de lucru, reintegrarea concediaților, precum și opoziția muncitorilor în ce privește tendințele de micșorare a salariilor și de noi concedieri¹.

Nu de puține ori patronii recurg și la lock-aut-uri (deși prin legea Trancu-Iași acestea erau interzise) aruncînd în stradă sute de muncitori. Astfel la Sibiu, în 4 aprilie 1923, patronul fabricii „Rieger“ a închis porțile întreprinderii sale lăsînd fără lucru 400 de muncitori (întregul efectiv al fabricii), pentru că ceruseră respectarea contractului colectiv. Acesta prevedea ziua de muncă de la 6 dimineața pînă la 2 după-masă. Direcția însă introdusese programul de la 7—12 și 14—17, căutînd astfel să prelungească într-o formă ascunsă ziua de lucru cu două ore².

În luptele muncitorimii împotriva ofensivei patronale, rolul sindicatelor, îndrumate și conduse de către P.C.R., a fost foarte mare. Din cei 55 557 de muncitori cîți au participat la luptele greviste dintr-o singură lună a anului 1923, 47 590 erau organizați în sindicate³.

Social-democrații de dreapta, care vedeau că muncitorimea și organizațiile sindicale se îndepărtează tot mai mult de politica lor reformistă, trec la acțiuni de scindare a mișcării sindicale, pentru a păstra conducerea ei cel puțin în parte. Pretextînd necesitatea integrării sindicatelor din România într-o organizație internațională, ei ridică problema afilierii mișcării sindicale din țara noastră la Internaționala reformistă (galbenă) de la Amsterdam.

Cu ocazia congresului sindical ținut la Cluj între 16—18 septembrie 1923, social-democrații de dreapta, colaborînd cu autoritățile locale și poliția, au reușit să-i înlăture pe delegații partizani ai unității sindicale cărora nu li s-au recunoscut mandatele — mulți fiind arestați sau expulzați din oraș, — și să voteze, în cadrul minorității reformiste rămase, afilierea la Internaționala de la Amsterdam. În felul acesta ei au provocat spargerea unității mișcării sindicale din țara noastră. Au trecut apoi la excluderi arbitrare de militanți, grupe, organizații.

Partidul comunist, care luptase și în perioada de dinaintea Congresului pentru păstrarea și strîngerea unității sindicale, a pornit, în urma acestui congres, o susținută activitate în vederea refacerii ei prin realizarea unui front de jos al mișcării sindicale din întreaga țară peste capul conducătorilor social-democrați oportuniști.

De asemenea, sub îndrumarea P.C.R. a avut loc în octombrie 1923 o consfătuire a reprezentanților celor peste 30 000 de muncitori excluși

¹ *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, pp. 131—133.

² „Socialismul”, an. XVIII (1923), nr. 31 (15 aprilie), p. 3.

³ *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, vol. II, pp. 131—133.

de la Congresul din Cluj. Cu această ocazie au fost create sindicatele unitare (revoluționare) și s-a ales un consiliu general sindical unitar.

În ciuda terorii dezlănțuite împotriva lor, sindicatele unitare au dobândit în rîndurile muncitorimii o autoritate din ce în ce mai mare. Ele erau susținute de marea masă a oamenilor muncii din țara noastră.

În lunile următoare consfătuirii din octombrie se constituie în toate părțile țării numeroase sindicate unitare, care dovedeau poziția anti-amsterdamistă a mării majorități a proletariatului din România, atitudinea sa dîrză în fața trădătorilor reformiști și influența tot mai puternică a politicii juste a partidului comunist în rîndul maselor de muncitori.

Sindicatele unitare se constituie în uniuni puternice, pe țară, care au dus, îndrumate și conduse de partid, lupte susținute pentru apărarea intereselor muncitorimii.

Astfel, în zilele de 29, 30 și 31 decembrie 1923 a avut loc la Sibiu o conferință a delegaților muncitorilor chimiști, metalurgiști și petroliști din România în vederea constituirii uniunii unitare a muncitorilor din aceste ramuri.

La această conferință au participat delegați din București, Oradea, Brașov, Arad, Ploiești, Cîmpina, Galați, Brăila, Zărnești, Timișoara, Tîrgu Mureș, Gheorghieni, Lugoj etc. Au mai aderat prin telegrame grupele din Satu Mare, Severin, Iași etc. În total Uniunea a întrunit la formarea sa peste 7 000 de aderenți. Delegații care au luat cuvîntul au demascat politica criminală a spărgătorilor unității sindicale care au pornit la dizolvarea unor sindicate puternice (la Arad, Brașov, București etc.) și la denunțarea delegaților anti-amsterdamiști de la Cluj. Mulți dintre delegați au arătat eșecul încercărilor social-democrației de dreapta de a atrage masa proletariatului în sindicatele reformiste.

Conferința a adoptat apoi statutul Uniunii, a ales un comitet central, secretari centrali, regionali și cercuali. S-a hotărît editarea unui ziar al Uniunii cu titlul „Fier și Metal”¹.

La Uniunea unitară a muncitorilor chimiști, metalurgiști și petroliști a aderat, încă din primul moment și sindicatul muncitorilor metalurgiști din Sibiu care și-a trimis la conferință un delegat². Cu această ocazie, delegatul din Sibiu a dezvăluit încercările întreprinse de social-democrații de dreapta după constituirea sindicatului unitar al muncitorilor metalurgiști din localitate, de a sparge unitatea acestui sindicat, în vederea desființării lui. Această acțiune însă „s-a lovit de voința de fier a muncitorimii”³, eșuînd.

Nu numai muncitorii metalurgiști din Sibiu, dar și marea majoritate a întregului proletariat din localitate se strînge în jurul sindicatelor unitare. Încercările agenților spărgători de a-i atrage pe muncitorii din acest oraș pe calea reformistă au dat greș. Astfel, la adunarea convo-

¹ „Socialismul”, an. XIX (1924), nr. 2 (6 ianuarie), p. 2 și nr. 3 (11 ianuarie) p. 2.

² *Ibidem*, p. 2.

³ *Ibidem*.

cată de social-democrații de dreapta în Sibiu, la 20 februarie 1924, în vederea constituirii unui sindicat reformist nu s-au strâns decât 50—60 de oameni¹.

În aprilie 1924 comitetul sindicatului muncitorilor metalurgiști din Sibiu lansează un manifest *Către muncitorii în fier și metal* din localitate, chemându-i la luptă și mai dirză pentru încheierea de contracte colective, ridicarea salariilor în raport cu scumpetea, înlăturarea lucrului în acord, ziua de muncă de 8 ore, ajutorarea șomerilor din partea statului etc. Apelul atrage atenția muncitorimii că lupta ei va fi încununată de succes numai dacă se va desfășura în mod organizat în cadrul sindicatelor revoluționare; în încheiere se spune: „Trăiască solidaritatea muncitorilor metalurgiști din Sibiu. Trăiască unitatea muncitorilor metalurgiști din România“².

Insuccese au avut social-democrații în acțiunile lor spărgătoare și la Tâlmaci, de unde au fost izgoniți. La 27 februarie 1924 muncitorii din Tâlmaci au ținut o adunare în sala restaurantului Planer. S-a votat o moțiune în care se spunea: „În momentul de față, când scumpetea crește din zi în zi, când muncitorimea exploatată de către capitalism trăiește într-o mizerie neagră, înțelegem cu toții că numai printr-o unitate și solidaritate cât mai strânsă putem lupta contra capitalismului și putem îmbunătăți soarta noastră“. Și mai departe: „Declaram... că vom lucra cu toată puterea ca muncitorimea din Tâlmaci să rămână unită și pe mai departe în Uniunea muncitorilor în lemn din România [sindicat unitar]. Să trăiască unitatea muncitorească“³.

În fața dirzeniei maselor largi muncitoare regimul burghezo-moșieresc a hotărât să desființeze prin lege partidul comunist, crezând că astfel mișcarea muncitorească din țara noastră va fi decapitată. Scoaterea partidului comunist în afara legilor, în primăvara anului 1924, nu a lipsit clasa muncitoare din România însă de avangarda sa conducătoare.

În condițiile grele ale ilegalității, Partidul Comunist Român a continuat lupta sa și cu mai multă dirzenie. „...Partidul comunist a stat totdeauna și va sta pînă la capăt în fruntea luptei clasei muncitoare, el... va rămîne întotdeauna pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei de clasă“⁴ — se spune în manifestul de 1 mai 1924 al C.C. al P.C.R. și C.C. al U.T.C.

¹ „Socialismul“, nr. 31 (19 martie), p. 2.

² Un exemplar din manifest scris în limbile română, germană și maghiară se află la secția de istoric a Muzeului Bruckenthal Sibiu, nr. inv. prov. 22.

³ „Socialismul“, an. XIX (1924), nr. 27 (9 martie), p. 2.

⁴ *Documente din istoria P.C.R. 1923—1928*, p. 185.